

УДК 351:368 (477)

В. Плиса, канд. екон. наук, доц. (Львівський національний ун-т імені Івана Франка)

СТРАТЕГІЯ ІНТЕГРАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В СВІТОВИЙ СТРАХОВИЙ ПРОСТІР

Обґрунтовано економічну сутність стратегії інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір. З'ясовано суперечності та парадокси функціонування світової страхової системи та її структурно-координаційних ланок. Наголошено, що інтенсивна глобалізація світового страхового простору настійливо вимагає від національних страхових ринків адаптації до нового режиму міжнародної торгівлі страховими послугами, який визначається процесами лібералізації системи страхового нагляду й дерегулювання страхових ринків.

Ключові слова: страховий ринок України, страхові послуги, світова страхова система, інтеграція, дерегулювання.

Обоснованно экономическую сущность стратегии интеграции страхового рынка Украины в мировое страховое пространство. Выявлены противоречия и парадоксы функционирования мировой страховой системы и ее структурно-координационных звеньев. Отмечено, что интенсивная глобализация мирового страхового пространства настойчиво требует от национальных страховых рынков адаптации к новому режиму международной торговли страховыми услугами, который определяется процессами либерализации системы страхового надзора и дерегулирования страховых рынков.

Ключевые слова: страховой рынок Украины, страховые услуги, мировая страховая система, интеграция, дерегулирование.

Economic essence of strategy of integration of insurance market of Ukraine in insurance world area of are grounded. Contradictions and paradox of functioning of the insurance system world are found out and it structurally-co-ordinating links are find out. It is marked that intensive globalization of world insurance area insistingly requires adaptation to the new modes of the international trading services insurance from national insurance markets, which is determined the processes of liberalization of the system of insurance supervision and deregulation of insurance markets.

Keywords: Ukraine's insurance market, insurance services, the global insurance system, integration, deregulation.

Об'єктивною реальністю кінця ХХ початку ХХІ ст. стала глобалізація світової економіки, що не оминуло й систему страхових відносин. Суть, механізм та наслідки цього процесу до кінця не вивчені та мають діаметрально протилежні погляди. Одні вважають, що глобалізація – динамічний процес формування економічного та політичного неоліберального ринкового правопорядку. Інші, навпаки, вважають, що вона несе хаос і може обернутися світовою катастрофою, треті конструюють проміжні гіпотетичні концепції. Без сумніву, "глобалізація – це найвища на даний момент фаза інтернаціоналізації (інтеграції) економіки й політики, а в зародковому стані – і культури". Сьогодні світ перетворився у глобальну економічну систему, в якій практично не залишилося можливостей для сповідування стихійних ринкових відносин між державами. Виник глобально функціонуючий світовий виробничо-господарський механізм, складовими якого стали окремі національні економіки. На очах одного покоління проходить ущільнення простору й часу в глобальних масштабах, взаємне зближення країн, народів, регіонів. Під впливом глобалізації розширюється лібералізація соціально-політичної сфери, удосконалюються ринкові відносини в економіці, трансформуються виробництво і ринок робочої сили, проходить технологічне оновлення в засобах масової інформації. Такі явища не оминають Україну. Головне завдання полягає в тому, щоб своєчасно виявити зміни та виробити низку ефективних рішень, які допоможуть використати переваги глобалізації світової економіки.

Вибір шляху подальшої інтеграції страхового ринку в світовий страховий простір надзвичайно складний – він може розгортатися у формі кількох сценаріїв, що відповідають за своїм змістом сподіванням тих чи інших груп суб'єктів національної страхової системи. Мова йде про розроблення довгострокової концепції інтеграції страхової системи України в світову страхову систему, яка повинна містити цілі, пріоритети та чергові вирішення задач, систему інституційних перетворень, якісно нові явища в розвитку суб'єктів страхування. З прийняттям концепції починається найважливіший етап – розробка самої стратегії. Це є функцією влади, яка одночасно бере на себе й всю відповідальність за її реалізацію. Підготовка стратегії повинна проходити на

демократичній основі з врахуванням точки зору всіх структур страхової системи.

Очевидно, що ідеальної, задовільняючої усі групи суб'єктів страхової системи стратегії інтеграції не існує; у кожного варіанта, з точки зору усіх зацікавлених сторін, є не тільки плюси, але й мінуси.

Важливу роль у теоретичному дослідженні проблематики глобальної економіки відіграли праці Л. Абалкіна, В. Гейця, Л. Губерського, І. Михасюка, Дж. Маршалла, Дж. Сакса, Дж. Сороса, А. Чухна, Е. Хансена, Р. Харрода, Д. Хікса; І. Свенніса, Р. Солоу, Я. Тінбергена, Б. Уолла та інших.

Проблемами розвитку страхового ринку розглядали у своїх працях В. Базилевич, К. Базилевич, О. Барановський, В. Берг, А. Вагнер, Н. Внукова, К. Воблий, О. Вовчак, Дж. Глаубер, М. Жилкіна, О. Заруба, М. Клапків, С. Маккі, А. Манес, М. Міранда, М. Мних, П. Мюллер, В. Нордхаус, Л. Орланюк-Малицька, С. Осадець, К. Пфайффер, В. Райхер, Л. Рейтман, З. Ріль, М. Ротшильд, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, К. Турбіна, Т. Федорова, В. Фурман, У. Хаасен, Р. Холлі, В. Шахов, С. Юрій, С. Янова та низка інших.

У вітчизняній та зарубіжній фаховій літературі все ж бракує ґрунтовних наукових досліджень проблем становлення світового страхового середовища та формування світової страхової архітектури в умовах глобальної економічної кризи. Відсутні наукові дослідження, в яких вивчають механізми функціонування складових світової страхової системи з урахуванням трансформаційних змін, що проходять у зв'язку з глобалізацією не лише на рівні горизонтально-вертикальної підпорядкованості, але й крізь призму трансверсального зрізу. З огляду на це, треба активізувати теоретичні та прикладні дослідження проблем сучасної парадигми світової страхової системи, причин та наслідків самодостатності на основі моделювання і розрахунку її критичних меж, ефективності функціонування міжнародних страхових організацій, як структурно-координаційних ланок глобальної страхової архітектури.

Незважаючи на значну кількість слухних пропозицій та узагальнень щодо різних аспектів вдосконалення концепції розвитку страховому ринку, поки що немає системних комплексних досліджень механізму форму-

вання стратегії інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір, які поставили б цей процес на міцний теоретичний ґрунт і сформулювали методологічні засади розробки державної стратегії щодо розвитку страхового ринку в Україні.

Вибір напрямку подальшого розвитку інтеграційних процесів спрямованих на входження страхового ринку в Україні у світову страхову систему надзвичайно складний – він може формуватися у вигляді кількох стратегій. Набір їх реальних варіантів невеликий. Виділимо дві ключові стратегії: *"Інерційне входження страхового ринку України у світовий страховий простір"* та *"Модернізація страхового ринку відповідно до світових стандартів"*.

Якщо інерційний сценарій розвитку ґрунтується на свідомій відмові від радикальних дій та передбачає переважно тактичне маневрування між групами інтересів, то модернізація страхового ринку передбачає кардинальну зміну пріоритетів, формування коаліції прихильників глибокої модернізації інституційних механізмів, які відповідають за якість страхової системи та державного регулювання нею. Результативність модернізації забезпечується шляхом: формування інституційного середовища, спроможного забезпечити розвиток суб'єктів страхування; зосередження зусиль держави на випереджальному розвитку виробничо-фінансової, науково-освітньої, інформаційної, транспортної та соціальної інфраструктури, яка сприятиме максимально повному використанню потенціалу страхової системи країни. Сильною стороною даного сценарію розвитку є позитивні довгострокові наслідки, суть яких полягає в тому, що буде створено базові умови для сталого росту страхового ринку і підвищення рівня захисту майнових прав та інтересів окремих громадян, підприємств і підприємств, підтримання соціальної стабільності у суспільстві й економічній безпеки держави, посилення іноваційної активності за рахунок заходів конкурентної політики, направлених на обмеження і попередження монополістичної діяльності учасників страхового ринку й органів влади, виходячи з презумпції недоцільності активного державного втручання (що не означає повної заборони). Слабкою стороною стратегії є те, що її реалізація потребує значних зусиль влади. Мова йде про залучення широкого кола фахівців страхової справи та представників громадськості в органи контролю за діяльністю органів влади, підвищення відповідальності держслужбовців за ухвалені рішення.

Стратегічні цілі інтеграції страхового ринку в світовий страховий простір можна розділити на результативні (кінцеві) та забезпечувальні. Результативні цілі описують бажані кінцеві результати, які планують досягнути за певний проміжок часу. Забезпечувальні цілі відображають бажані параметри стану й функціонування страхової системи, без яких неможливо досягнути результативні цілі.

Результативні цілі забезпечують довгострокові умови досягнення відповідних пріоритетів: створення і підтримання потенціалу та позитивного інституційного середовища майбутнього розвитку; надійність захисту страхової системи від зовнішніх та внутрішніх загроз. Сформульовані результативні цілі неможливо досягнути виключно за рахунок державних зусиль, оскільки держава неспроможна мобілізувати достатню кількість інструментів інтеграції, в умовах відкритості перед глобальними процесами в страхуванні. Їх можна досягнути тільки спільними зусиллями держави, страхового бізнесу й суспільства.

Поділ цілей на результативні та забезпечувальні об'єктивно присутній у рамках будь-якої стратегії. Але на практиці, залежно від обраної стратегії, приділяти-

муть неоднакову увагу питанням удосконалення стратегічного регулювання та обирати різні його напрями. Зміст результативних цілей буде впливати на їх форму (сукупність цільових показників).

Цільова складова будь-якої стратегії суттєво впливає і багато в чому визначає як її зміст, так й успішність реалізації. По-перше, саме цілі задають загальний вектор подальшого розвитку страхового ринку. По-друге, конкретні формулювання цілей окреслюють межі пошуку засобів їх досягнення, дозволяють підвищити ефективність реалізації стратегії. По-третє, показники, що використовують у "цільовому блоці" розглядають у якості підґрунтя для оцінки дій суб'єктів, відповідальних за їх досягнення, формуючи в них або адекватні, або спотворені стимули. По-четверте, аналіз формулювання цілей у ймовірнісних стратегіях інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір дає можливість обґрунтовано стверджувати про те, яка дійсно стратегія інтеграції реалізується, незалежно від офіційних коментарів, якими її супроводжують.

Основними результативними цілями інтеграційного типу, на нашу думку, є такі.

1. Зміцнення стабільності, надійності й прозорості діяльності суб'єктів страхової справи.
2. Захист прав споживачів страхових послуг.
3. Розвиток правових основ діяльності учасників страхового ринку.

4. Розвиток конкурентного середовища на національному ринку страхових послуг.

Ключовими забезпечувальними цілями стратегії інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір мають стати такі.

- 1.1. Створення багаторівневої системи взаємодії держави й страховиків. Підвищення значимості механізмів співстрахування й перестраховування.

- 1.2. Попередження банкрутства й удосконалення механізму проведення процедур банкрутства страхових організацій.

- 1.3. Удосконалення бухгалтерської й статистичної звітності. Прозорість діяльності суб'єктів страхової справи.

- 1.4. Підвищення фінансової грамотності й поінформованості.

- 2.1. Удосконалювання системи врегулювання суперечок.

- 2.2. Створення механізмів гарантування прав страхувальників на одержання страхових виплат.

- 3.1. Удосконалювання правових основ діяльності страхових актуаріїв, страхових посередників, страховиків та товариств взаємного страхування.

- 3.2. Формування інститутів саморегулювання.

- 3.3. Удосконалювання форм і методів страхового нагляду.

- 3.4. Реформування системи нормативно-правового регулювання страхової діяльності з урахуванням сучасних інтеграційних процесів й основних принципів і стандартів Міжнародної асоціації страхових наглядачів.

Стратегія інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір потребує не великих фінансових витрат, а зміни правил прийняття рішень, свідоме обмеження впливу держави в економіку, удосконалення інституційного середовища. Вона дозволить у повному обсязі розкрити потенціал страхового ринку України та забезпечити ефективне функціонування механізму захисту майнових інтересів громадян країни, а також сприятиме досягненню стратегічних цілей розвитку національної страхової системи.

1. Луцишин З. О. Формування глобальної фінансової архітектури світового господарства: Автореф. дис. ... доктора економ. наук: 08.05.01 / З.О. Луцишин/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2003. – 40 с. 2. Луцишин З. О. Трансформація світової

фінансової системи в умовах глобалізації [Текст]: [монографія] / Луцишин З.О. – Київ.: Видавництво "ДрУк" – 2002. – 320с. 3. Плиса В. Інтеграція страхового ринку України у світовий страховий простір [текст] / В. Плиса // Фінанси України. – 2002. – №7. – С.94-103. 4. Плиса В. Страховий ринок України в умовах глобалізації страхових відносин [текст] // Формування нової парадигми економічної теорії в Україні / за ред. З.Г.Ватаманюка. – Львів: Інтереко, 2001. – С.369–377. 5. Плиса В.

Страховий ринок України: проблеми становлення, цільова орієнтація стратегії розвитку та перспективи інтеграції у світовий страховий ринок [текст] // Українське державотворення: уроки, проблеми, перспективи: Матеріали науково-практичної конференції/. – Львів: ЛФ УАДУ, 2001. – Ч.2. – С.82-85.

Надійшла до редколегії 11 . 0 1 . 12

